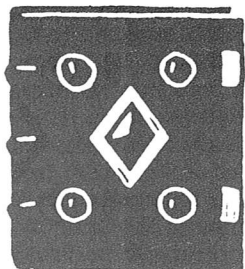

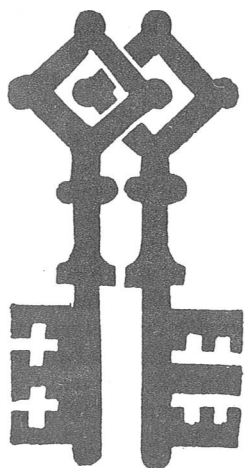
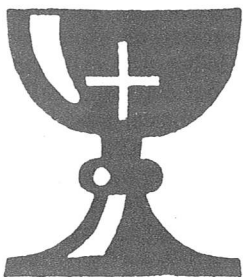
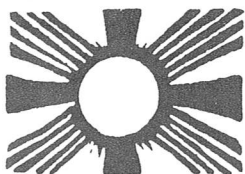
RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

4/1984

MENIGHETENS ANSVAR FOR FORKYNDELSEN

MENIGHETENE, det alminnelige prestedømme, har i evangelisk-luthersk kirke ansvar for forkynnelsen. Menigheten er Guds rikes fremfredelsesform i verden. Menigheten skal forkynne Guds storverk i Kristus inn i en fortapt verden. 1. Pet. 2,9. Guds ord er betrodd »Guds levende menighet, som er sannhetens støtte og grunnvold». 1. Tim. 3,16. Det forkynnerembete som Gud har innstiftet, skal målbære det budskap som menigheten er pålagt å rope ut til jordens ender. Guds menighet er derfor ikke bare intenst engasjert i hva som forkynnes. Den har ansvar for forkynnelsen og sine forkynnere.

Forkynnelsen er primært menighetens mandat. Den kaller derfor og autoriserer ved sin ordinasjon sine forkynnere. Forkynnelsen er en offentlig bekjennelse av hva kirken tror. En preken er menighetens vitnesbyrd. Dette blir særlig klart for oss når vi ber noen med oss til kirken. Predikanten representerer menigheten og skal målbære menighetens vitnesbyrd om dens korsfestede og oppstandene Frelser og Herre. Vi venter at forkynneren skal målbære, på våre vegne, det som vi i menigheten tror og bekjenner. Ikke alle er offentlig kalt til å forkynne på menighetens vegne. Ikke alle har nådegaver til å være forkynnere. Men de som forkynner skal både være rettelig kalt og være utrustet til denne tjeneste. Menigheten trenger prekenen for sitt vitnesbyrd i verden, og har et intenst ansvar for den.

Menigheten har ansvar for at menighetens hellige tro blir forkynt klart og rent. Menighetens tro er en anfektet tro i verden. Verden tåler ikke denne tro, derfor er den angrepet og motsagt.

Derfor kaller Guds ord den troende menighet til å ta ansvar for at troens sannhet blir forkynt uavkortet og uforsvart i verden. Guds ord formaner menigheten til »å stride for en tro som engang er overgitt til de hellige». Jud. brev

v. 3. Menigheten er kalt til å løfte høyt evangeliets klare lys, så det skinner for alle i huset. Det er mange krefter som vil slukke lyset eller fordunkle det ved uklar og falsk forkynnelse. Luther sa til menighetene mot slutten av sitt liv: »Dere som følger meg: Be og lev flittig med Guds ord! Hold den lille stormlampe brennende! Vær vaksomme og forberedt og vent hvert øyeblikk at Djevelen vil slå vinduet, døren eller taket inn for å slukke lyset».

Kirken er en »stridende kirke». (Ecclesia militans). Kirkens strid er mangfoldig, men sentrum i den strid, er striden for en uforferdet og uavkortet forkynnelse av Guds ord. Det må ifølge apostelen »strides for at evangeliets sannhet må stå fast iblant oss». Gal. 2,5. NT har et meget realistisk bilde av hvordan menigheten er en slagmark hvor det kjempes om rett og falsk forkynnelse. Jesus selv advarte menighetene mot falske profeter: »Vokt dere for de falske profeter, som kommer til dere i fåreklær, men innvortes er glupende ulver». Mt. 7,15. Apostelen Johannes sier: »Tro ikke enhver ånd, men prøv åndene om de er av Gud. For mange falske profeter har gått ut i verden». 1. Joh. 4,1.

Det forutsettes over alt i NT at menighetene har ansvar for både *hvem* som forkynner i kirken og *hva* som forkynnes i kirken. Menighetene skal ha kallsrett av sine forkynnere, og de skal forplikte sine forkynnere på menighetens høyhellige tro. »Den som taler, han tale som Guds ord». 1. Pet. 4,11. Menighetene er kalt til å prøve sine predikanter og til å øve lære-disiplin overfor dem.

Menighetene er kalt til ikke bare å vitne for sannheten, men også vitne mot usannheten. Aktuell vranglære og falsk forkynnelse kan bare bli til skamme ved aktivt vitnesbyrd for sannheten, mot usannheten. »Bekende sandhed ingen kan, som løgn ej vil forsage». (Grundtvig). Den ekte tro er en protestantisk tro, en tro som også protesterer mot usannheten. Den ekte tro i menighetene, som

vil ta ansvar for forkynnelsen, må si både Ja og Nei. Og menighetens Nei til falsk forkynnelse, skal ifølge Skriften, følges opp av en praktisk holdning til de forkynnere som ikke er lojale mot kirkens tro: »Jeg formaner dere brødre å holde øye med dem som voldrer tvedrakten og anstøtene mot den lære som dere har lært og gå avveien for dem». Rom. 16,17.

Dersom den troende menighet skal kunne ta ansvar for forkynnelsen, må den også ta ansvar for utdannelsen av sine forkynnere. Den må ta ansvar for sin presteutdannelse. Kirkens tjenere må få bli formet og dannet i menighetens rom. Ingen instans utenfor menigheten har rett til å utdanne menighetens tjenere. Prestelærerne må kalles av menigheten, kalles ut av den bekjennende menighet. Bare slik kan menighetene gjøre alvor av sitt ansvar for forkynnelsen. Den menighet som vil ta forkynneransvar, må også ta ansvar for forkynnerne selv og deres utdannelse. En rett presteskole skal være et verksted for den Hellige Ånd. All sann teologisk utdannelse bør skje i troens forum. Menigheten må utbe seg predikanter som kan si med Luther: »Vi bør bare rose oss av å være katekumenere og elever av profetene, som sier etter og prediker hva vi har lært av dem, og være viss på at profetene har lært det, som vi forkynner». Menigheten må utbe seg forkynnere som sitter på Bibelens fang og roper: »Lær meg! lær meg! lær meg!» Menigheten trenger forkynnere som har lært »de bedendes teologi» og »de ydmyke og umyndiges teologi» (Luther). Slik teologi kan vi lære bare i Den Hellige Ånds skole.

Det er de som mener at den kirkelige tilknytning for presteutdannelsen er et bånd på teologiens frihet og vitenskapselighet. En slik påstand kan vi ta med stor ro. Den såkalte »frie» teologisk forskning røper en slik ufrihet når det gjelder påvirkninger fra tidens motefilosofi og kulturstrømninger, at den ikke bør tale for høyt om den kirkelige teologis ufrihet. Teologiens kirkelige tilknytning er heller

en avgjørende forutsetning for en virkelig inngang i Bibelens budskap. Bibelen selv sier at bare der Guds Ånd er og får herske er det frihet. Også den frihet som skaper forutsetning for å trenge inn i Bibelens dybder! Menighetene skal ikke ønske seg prester som forkynner en kristendom som klør dem i øret og som stadfester dem i deres fromhetstradisjoner og tradisjonelle trossyn. Menighetene skal utbe seg lærere og prester som har kjempet seg inn i kirkens tro og som kan imøtekomme menighetenes bønn: »Led oss inn til Bibelens og reformasjonens rene kilder! Tukt og juster vårt trossyn, så vi bevares fra vilfarelser og sikkerhet, så vi kan stå i en sann apostolisk tro til det evige liv». Menighetene må ønske seg en forkynnelse som skjer ut fra den overlegne innsikt i Guds ord som våre bekjennelsesskrifter vitner om, og som vår barnelærdom er bærer av. Menighetene må utbe seg en forkynnelse som slipper alt Guds ord på prekestolen og som ikke er preget av at man har en for liten Bibel.

Menighetenes ansvar for forkynnelsen gjelder ikke bare forkynnelsens renlærighet (ortodoksi), men ikke minst ansvar for den rette deling av Guds ord (ortotomi). Det må være et hovedanliggende at deres predikanter ikke bare taler i overensstemmelse med Guds ord, men at

de er drevet av de samme anliggender som Guds ords predikanter er bestemt av. Menigheten må da ta ansvar for at omvendelsens ord holdes oppe i forkynnelsen. »Den som ikke forkynner omvendelse, river et stort stykke ut av den Hellige Skrift» (Luther). Dåpsforsakelsen må lyde klart i våre gudstjenester.

Dernest må korsets ord og rettferdiggjørelsens ord holdes opppe, som evangeliets lys og stjerne. Ordet om Jesu stedfortredende strafflidelse for våre synder er rettferdiggjørelsens realgrunn. Gud kan bare tilgi og frifinne oss fordi Jesus har båret syndens skyld og straff inn i Guds vredesdom og utsonet den for alle som ved dåp og tro lever i samfunn med Ham. Menighetene må ta ansvar for at forkynnelsen skiller klart mellom gjenfødt kristendom og allmenreligiøst liv, så ingen bedrar seg selv med en tro som ikke har Herren Jesus som som frelsesgrunn.

Gud har betrodd sin troende menighet sitt ord. Menigheten er satt til å våke over det. Menigheten må derfor intenst fordype seg i den tro som er den betrodd, så den kan fullføre den tjeneste den har fått med forkynnelsen av sin Herre.

Biskop Erling Utne, Kristiansand

INKARNATION

Formandstale ved Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSEs generalkapitel
den 2. juni 1984

»DET var mennesker, der havde set kirkens nød, og som sørgede over den, men samtidig havde de også fået øjnene opladt for Kristi kirkes herlighed. De havde genopdaget kirken, at den ikke bare var en statsinstitution eller en forening af religiøst ligesindede, men at den var Kristi legeme, Kristi fortsatte inkarnation, Helligåndens skabelse, en oververdslig størrelse i verden og derfor uafhængig af statens og folkets vilje.

Man havde genopdaget kirkens sakramentale liv, Kristi reale nærvær i kirkens hovedgudstjeneste, messen, at kristendommen ikke har nødig at gøres aktuel og vedkommende ved intellektuelle og følelsesmæssige krumspring, men at den simpelt hen er aktuel og vedkommende, blot fordi messen fejres, den messe, hvor vor opstandne Herre er reelt til stede i alterets brød og vin.

Man havde genopdaget kirkens embede, at det ikke bare var en praktisk og demokratisk formandsstilling beroende på præstens teologiske og retoriske færdigheder eller på hans personlige fromhed, men at det er Kristi eget embede, indstiftet af ham selv, da han udsendte apostlene, for at han kunne have mund og hænder i verden, at det i sit væsen er Kristus-repræsentation med magt og myndighed til at tale og handle på hans vegne og derfor kræver, at præsten i ydmyghed giver afkald på egen magt og myndighed og i stedet vinder frimodighed ved bevidstheden om at gå en andens ærinde.

Man havde genopdaget kirkens liturgiske liv, nedarvet fra fædrene, at gudstjeneste ikke blot er et møde med tale og sang, men Herrens fortsatte nærvær i sit folk, når han kommer til stede i alterets sakramente, at gudstjenestens form derfor ikke kan være ligegyldig, men må gi-

ve udtryk for dette Herrens nærvær, at realpræsens simpelthen må få liturgiske konsekvenser».

Sådan skrev jeg i tidsskriftet Kirkelig Information nr. 3/1978 i en anmeldelse af bogen »Hvad er Højkirkelighed? Tidsskriftet Re-formatio's 1.-3. årgang 1958-60 ved Anders Studsgård og Poul Ulsdal». Det er en kort og koncis beskrivelse af højkirkelighedens anliggende. Naturligvis vil vi meget andet og mere end det – vi vil kirkens hele tro i dens fylde, sådan som den går tilbage til det apostoliske vidnesbyrd.

I dette vidnesbyrd er det Jesus Kristus, sand Gud og sandt menneske, der er centrum, og derfor er kristologien – læren om Kristus – prøvestenen for alt, hvad der giver sig ud for kristendom. Afvigelse fra det kristologiske dogme om inkarnationen og Kristi to naturer, sådan som det blev formuleret på det økumeniske koncil i Chalkedon 451, vil uværgeligt få konsekvenser for forståelsen af, hvad sand kristendom er, og dette gælder særligt i spørgsmålet om kirken, dens embeder, sakramenter og gudstjeneste. Ja, netop på disse punkter kommer det klart for dagen, hvilken kristologi, man har, hvad man tænker om Kristus og den frelse, han skænker, og hvordan ens tro er beskaffen.

Derfor er spørgsmålet om kirken, dens sakramenter, embeder og gudstjeneste ikke yderværker i modsætning til noget såkaldt »egentligt», der måske oven i købet påstås at foregå i menneskets indre. Vi beskæftiger os ikke med yderværker, petitesser og snurrepiberier, når vi er optaget af disse ting. Vi beskæftiger os tværtimod med det egentlig centrale i kristendommen: med Kristus. Og når det ikke rigtig er gået op for kirkefolket med dets præster og teologer, siger det ikke noget om os, men om hvor katastrofalt

ringe det står til hos samme kirkefolk, præster og teologer, hvor teologisk overfladisk der leves i vor kirke.

Som kirkelig fornyelsesbevægelse må vi pege på dette centrale: inkarnationen, at kristendom ikke er luftig spekulation, ikke er »sager», ideer og tidløse sandheder, men netop historie, noget som har skikkelse og foregår i tid og rum, noget som er historisk nutid. Ordet blev kød. Inkarnationen skal forstås i omfattende forstand – ikke blot om det, der skete for små 2000 år siden, men om denne inkarnations sakramentale nærvær i kirken, sakramenterne, embedet og gudstjenesten. Her bevæger vi os på apostolisk, fælleskirkelig, katolsk grund, og denne grund kan ikke forlades uden at kristendommen fornægtes. Som højkirkelige har vi sans og forståelse for kristendommens folkelige udformning, sådan som den varierer fra folk til folk. Vi går hjertet ind for dansk kristendom, men også dansk kristendom skal holde sig til den apostolske, fælleskirkelige, katolske grund. Det er det, vi gerne vil hjælpe den til.

Et fænomen, der plager vor tid er de mange såkaldte »teologier» – eksistens-teologi, sækular-teologi, befrielsesteologi, feministteologi o.s.v., o.s.v. Det er et typisk tegn på, at man har mistet forståelsen for kristendommen som historie, som inkarnationens sakramentale nærvær. Man har den bedste intention. Man vil søge at redde kristendommen ved at gøre den aktuel og vedkommende for tidens mennesker, men derved prisgiver man den. Jeg skal prøve at forklare det nærmere.

Gennem hele kirkens historie har den bibelske åbenbaringshistorie altid spillet en afgørende rolle. Man kunne have forskelligt bibelsyn, og man kunne strides om forholdet mellem Bibel og tradition, men altid har man været klar over, at Bibelen ikke blot var en tilfældig inspirationsbog, men den forpligtende norm for sand kristendom. Her opstod så imidlertid problemet: hvordan kan den bibel-

ske åbenbaring, som jo er afsluttet historie og hører fortiden til, sige os noget i dag, være aktuel i dag. Den tyske oplysningsfilosof Gotthold Ephraim Lessing formulerede problemet allerede i 1780: »Tilfældige historiske sandheder kan aldrig blive beviset for nødvendige fornuftssandheder». Hvordan kan man ud fra de historiske begivenheder i Bibelen udlede nødvendige fornuftssandheder? Det kan man heller ikke! Ikke desto mindre er det det, teologien til dato har forsøgt på. Teologiens historie i nyere tid er i store træk forsøget på at udskille et aktuelt indhold af Bibelen, d.v.s. finde tidløse sandheder i de historiske begivenheder. For pietismen var det individualistisk fromhed, for rationalismen var det den naturlige teologiske fornuftssandheder om Gud, dyd og uddødelighed, for liberalteologien Jesu etiske belæring, for eksistens-teologien eksistensforståelsen (»eksistentialerne»), og de sidste årtiers mange teologier har fundet de evige sandheder i deres respektive kæpheste, som de mener at kunne uddrage af Bibelen. Alle disse forsøg på at uddrage »evige» sandheder af det bibelske vidnesbyrd har klart demonstreret deres fallit. De har alle – trods den gode intention – ført til ensidigheder og fordrejninger af kristendommen, hvorfor de da også – aldrig så snart de var fremsatte – måttet erstattes af nye. Kætteriet har blomstret, hvor man fulgte denne fremgangsmåde.

Lessing har ret: nødvendige fornuftssandheder kan ikke udtrækkes af historiske sandheder. Men i modsætning til Lessing hævder kirken, at nødvendige fornuftssandheder, evige og tidløse sandheder heller ikke er sagen. De er nemlig slet ikke tilgængelige for os. Der er for os mennesker »kun» historiske sandheder at holde os til, d.v.s. sandheder, der udspilles i tid og rum og derfor kun er relative. Men nu er det kristendommens påstand, at der er en ganske bestemt historie, der ikke er relativ. Den er absolut sand. Den har en gang taget sin begyndelse og fortsætter stadig, så længe historien består.

Den træder mig nær i ordet og sakramenterne, som forkyndes og forvaltes af embedet i kirken, og den inddrager mig i denne historie og gør mig selv til historie, hvorved jeg selv får virkelighed. Det er paradokset: den absolutte historie, »for jøder en forargelse og for hedninger en dårskab, men for de kaldede selv, både jøder og grækere, Kristus som Guds kraft og Guds visdom», 1. Kor. 1,23-24.

Måske det er lidt svært at fatte, fordi vi er opdraget i en idealistisk tradition. Vi er i vesterland tilbøjelige til at gøre sandheden filosofisk, til en abstrakt ide. Kun som sådan kan den være almengyldig og gælde for alle til alle tider – og da kristendommen er sandheden for alle, må den altså være filosofisk og abstrakt. Vi er f.eks. tilbøjelige til at gøre Gud til en abstrakt ide, til det højeste gode, til kærligheden, befrielsen, freden, og hvad man sådan ellers kan finde på. Men dermed er Gud rykket bort fra denne verden, han eksisterer kun i kraft af menneskers viljesmæssige, følelsesmæssige og forstandsmæssige indbildningskraft, som der altså skal appelleres til. Gud bliver den fjerne Gud – Gud deroppe – eller Gud derude –, som jeg kan beskæftige mig med, når jeg er seriøs og alvorlig, men som i grunden ikke kommer med jordiske liv ved i min praktiske hverdag. Her har vi grunden til ateismen – både den praktiske og teoretiske. Det er tankevækkende, at det er, hvor denne idealistiske tradition har hersket, at ateismen er fremkommet.

I modsætning hertil forkynnder kirken, at Gud ikke er den fjerne Gud deroppe, men den nærværende Gud. Sandheden er noget særdeles konkret, noget, der sker, og sker her og nu. Ordet blev kød i Jesus Kristus, og samme Ord har inkarneret sig sakramentalt i Guds folk, kirken, der er Kristi legeme, i forkyndelsen og sakramenterne. Det er samme historie, fordi det er samme Ord, samme Kristus. Kristendommen er historisk, ikke sådan at forstå, at vi af fortidige begivenheder skal uddrage evige sandheder – i den for-

stand bliver vi jo hængende i det fortidige, noget der karakteriserer megen kristendom – men sådan, at den fortidige begivenhed er den, der finder sted her og nu i menighedens gudstjeneste om forkyndelse og sakramenter. Fortid, nutid og fremtid er den samme historie. Vi interesserer os ikke for de bibelske beretninger for at finde et aktuelt indhold i dem, men fordi det er de samme begivenheder, som finder sted hos os. Vil vi vide noget om Bibelen, går vi til messen, vil vi vide noget om messen, går vi til Bibelen. Nej, kristendommen har virkelig ikke nødig at gøres aktuel og vedkommende ved intellektuelle og følelsesmæssige krumspring, for den er simpelthen aktuel og vedkommende, blot fordi messen fejres, den messe, hvor vor opstandne Herre er reelt til stede i alterets brød og vin.

I det år, der er gået, har vi fejret både Grundtvig og Luther i den danske kirke. Måske fik Grundtvig mest. I hvert fald var det ham, KIRKELIG FORNYELSE fejrede med en festmesse i Trinitatis kirke på hans dåbsdag d. 10/9 – en stor og vellykket messe med mange deltagere, som vi kun kan glæde os over. Men Luther fik vi ikke gjort så meget ud af. Desværre, må jeg sige, for vi kunne godt være kommet med et vigtigt korrektiv til det ensidige Luther-billede, der blev tegnet.

I de publikationer, artikler og taler, som Lutherjubilæet foranledigede, blev nok mange vigtige temaer behandlet, men mig bekendt blev det tema, som Luther lagde så megen vægt på, og som i følge pastor Diestelmann i Braunschweig beskæftigede ham endog mere end retfærdiggørelsen af nåde alene, nemlig den hellige nadver og realpræsensen, knap nok berørt. Realpræsensen, at Kristi legeme og blod virkeligt er til stede i nadverens brød og vin, fastholdt Luther hele sit liv. Her var han klar og urokkelig. Hvorfor blev det emne ikke taget op ved jubilæet?

Mon ikke fordi man i den danske kirke ikke længere tror på det? Her – på

dette centrale punkt – er man ikke luthersk, men klart calvinsk, måske endda zwingliansk. Hvorfor mon? Fordi man ikke længere tror på inkarnationens under, men spiritualiserer kristendommen. Man tror ikke, at kristendommen er historisk nutid, Guds aktive indgreb i mit liv gennem en konkret begivenhed, men at den er en evig sandhed, som jeg skal forholde mig til intellektuelt, eksistentielt eller emotionelt. Derfor den megen snak om, at nadveren er forkyndelse. Ja, det er da klart: hvis nadveren bare er forkyndelse, kan man jo nemt gøre den til tidløs sandhed, en abstrakt ide om fællesskab, nærhed, nåbarhed og kærlighed. Nej, nadveren er ikke først og fremmest forkyndelse. Nok er nadverordene løfteord, som skal høres af menigheden og derfor fremsiges højt, men de er frem for alt bønneord, rettet mod Gud. Nadveren er forsoningsofferet på Golgata, hvor Kristus rækker sig selv til Gud som soning for vore synder. Det offer er nærværende hos os på kirkens alter i kraft af Kristi ord, udtalt af præsten på Kristi vegne. Nadverliturgien er een lang bøn, rettet mod Gud ved Jesus Kristus, vor Herre, og først med uddelingen er den rettet mod os.

Intet afslører præstens forståelse af kristendommen så meget, som hans forvaltning af nadveren. Uddeling af uindviet brød, sammenblanding af indviede og uindviede elementer, brug af alkoholfrie drikke, fremsigelse af indstiftelsesordene over brød og vin med front mod menigheden (hvornår har den skik indseget sig og med hvilken hjemmel?), manglende elevation og tilbedelse af Kristi legeme og blod, reducere af nadverliturgien til Fadervor og indstiftelsesordene, alt dette afslører, hvor ulutherske mange præster er. Det viser, at præsten ikke regner Kristi legemes og blods virkelige nærvær i alterets brød og vin, at han ikke fatter, at nadveren som Golgataoffrets sakramentale aktualisering er rettet mod Gud ved Jesus Kristus. Sådanne præster har fattet meget lidt af kristen-

dommens væsen, at den ikke er evige eller aktuelle, interessante sandheder, men en bestemt historisk sandhed, som sker her og nu. De er med til at splitte vor kirke!

I forbindelse med Lundehus-sagen fik vi også en kirkeminister-sag. Kirkeministeren mente, at hun og ikke biskopperne havde den endelige afgørelse i forkyn-delsesspørgsmål. Det er rene statskirke-tanker, mærkværdigvis fremsat af en liberal minister. Men bortset fra det politisk mærkværdige, er en sådan påstand uantagelig for kirken som kirke. Kirken er ikke en statsinstitution eller en forening af religiøst ligesindede, men er Kristi legeme, Kristi fortsatte inkarnation, Helligåndens skabelse, en oververdslig størrelse i verden og derfor uafhængig af statens og folkets vilje.

Nu er det imidlertid blevet hævdet gang på gang, at folkekirken da virkelig er selvstyret, fordi den styres af en kirkeminister og et folketing, som er fremgået af et kristent, døbt folk. De er valgt af kirkens egne til at repræsentere kirken. Rent bortset fra, at kirke og folk ikke længere dækker hinanden, er tankegangen ikke rigtig. Demokratisk valgte personer kan som sådanne ikke repræsentere kirken.

Som Kristi legeme er kirken ikke summen af sine medlemmer. Den er ikke individualistisk-demokratisk i sit væsen og repræsenteres ikke af sine medlemmer. Kirken er derimod en organisme, og som enhver anden organisme repræsenteres den af sit hoved. Kristus er kirkens hoved – hvad han siger og gør, siger og gør kirken uden først at spørge sine medlemmer. Kirkens medlemmer er ikke individualiteter med private interesser, men lemmer på et legeme og klart underordnede legemets hoved. Det er heri kirkens frihed ligger, at dens hoved, Kristus, er fri til at tale og handle, som han vil – på sit legemes vegne og til dets bedste. Når man taler om, at Kristus repræsenterer menigheden, betyder det ikke, at han er menighedens delegerede i individuali-

stisk, demokratisk forstand og derved underordnet menigheden, men at han indoptager menigheden i sig og derved personificerer den. Legemet er underordnet hovedet. Derfor kan hverken en parlamentarisk valgt kirkeminister eller et kristent folks demokratisk valgte repræsentation repræsentere kirken. Det kan kun Kristus eller den, der repræsenterer ham.

Når Kristus er kirkens sande repræsentant, kan kirken her på jorden kun repræsenteres af dem, der repræsenterer Kristus. Men hvem er så det? Er det ikke alle de døbt i det almindelige præstedømme? Jo, der er for så vidt rigtigt nok, men til det almindelige præstedømme hører der noget mere end dåben. Der hører også troen. Derfor bør det almindelige præstedømme snarere hedde »de troendes præstedømme«. Ved dåb og tro bliver vi delagtige i alt, hvad der hører Kristus til, også hans præstedømme, d.v.s. at vi ved Kristus har adgang til Gud, vor Fader. De troendes præstedømme indeholder ingen rettigheder og magtbeføjelser her på jorden, men giver ved Jesus Kristus adgang til Gud i bøn og offer.

Nu er de troendes præstedømme imidlertid skjult, fordi troen er skjult i hjertene, som mennesker ikke har adgang til. Vi kan derfor heller ikke udpege, hvem der hører til i dette præsteskab. Det kan ikke bruges som repræsentant for Kristus og hans kirke. I stedet har Kristus givet os det særlige embede, der blev indstiftet, da Jesus udsendte apostlene med fuldmagt til at tale og handle på hans vegne. Dette embede, som er et hyrde- og læreembede, er nødvendigt for kirken, fordi det er igennem dette, at Kristus vogter sin hjord med ordet og sakramenterne. Det repræsenterer Kristus og overdrages mænd ved bøn og håndspålgelse. Sådan har apostlene overdraget det videre til deres efterfølgere, biskopperne, ned gennem tiderne. Visse af embedets funktioner, hyrde- og lærefunktionerne, har biskopperne også over-

draget til præsterne. Det er altså embedet, først og fremmest bispeembedet, der repræsenterer kirken og derfor står med læremyndigheden.

Når biskopperne repræsenterer kirken, er det, fordi de repræsenterer Kristus, som er kirkens hoved. På samme måde som Kristus er de kirkens repræsentanter, ikke i betydningen af delegerede i individualistisk, demokratisk forstand, men i betydningen af et legemes personificerede repræsentation ved sit hoved. Hvis kirkeministeren anfægter biskoppernes kompetance i forkyndelsesspørgsmål, har hun tilsidesat inkarnationen som det grundlæggende i kristendommen, at kristendommen er en bestemt histories evige nutid, fordi den finder sted her og nu ved embedet, som den engang gjorde det ved Kristus. Det er den samme historie, der i analogi med inkarnationen er sakramentalt nærværende, og derfor ikke kan udspilles inden for parlamentarisk-demokratiske rammer, men kun inden for en repræsentativ, sakramental embedsstruktur.

Samme problem går igen på menighedsrådsplanet. Kirken trykkes ikke kun fra oven, men også fra neden, fra græs-rødderne, og det er samme ånd, der går igen på begge planer. Ikke så mærkeligt i et demokrati, hvor al magt udgår fra folket. Både regeringsmagt og lokalmagt er folkemagt.

Menighedsrådene hører ikke med til kirkens væsen. De er demokratiske institutioner til varetagelse af kirkens civile administration – kongens ordinans på lokalplan. Som sådanne er de gode og nyttige, men i samme øjeblik de overskrider deres kompetance og ligesom kirkeministeren griber ind på det område, der hører Kristi ordinans til, bliver de forkastelige. Det fremgår mere og mere tydeligt i den offentlige debat, at flere og flere menighedsrådsmedlemmer opfatter sig som menighedens repræsentanter over for præsterne, idet de opfatter præsten som rådets funktionær på samme måde som kommunaldirektøren er byrådets funk-

tionær. Hvorfor lyder der ellers stadig flere røster for, at præsten ikke længere skal være født medlem af menighedsrådet, men blot tilfornyndet sagkyndig?

Denne udvikling er katastrofal for kirken og afslører, hvor ringe forståelse der er for kirken som åndelig størrelse, som Kristi legeme. Helt galt bliver det, når menighedsrådene begrunder udvidelsen af deres magtområde til det åndelige med, at de repræsenterer det almindelige præstedømme. Det almindelige præstedømme er ikke lig med demokratiet. Det kan ikke repræsenteres af nogen som helst, for det er højst personligt og kan ikke delegeres videre til andre. Det almindelige præstedømme repræsenteres ikke mere af menighedsrådet end af Ane i kæret. Det beror på troen og er derfor skjult i verden. Lige så lidt kirken repræsenteres af kirkeministeren, repræsenteres den af menighedsrådet. Kirken kan kun repræsenteres i verden af Kristus og af dem, som Kristus befuldmægtiger til at repræsentere sig. Sådan forstået vil Kristi kirke altid være en bispe- og præstekirke. Embedsstrukturen hører til kirkens væsen, det gør menighedsrådsstrukturen ikke.

Menighedsrådene er en verdslig magtstruktur, som har sin soleklare ret, når det drejer sig om den civile administration. De repræsenterer menighederne som borgere i et demokratisk samfund, men ikke som lemmer på Kristi legeme. Der er det præsten, som er menighedens repræsentant. Det, der er ved at ske, er, at menighedsrådene overfører deres verdslige magt på det åndelige område. De spiller kejseren ud mod Kristus. Hvorfor ser man ofte, at menighedsråd ved præstevalg vrager modne præster, der har vist deres dygtighed og åndelige selvstændighed, til fordel for ganske unge og ukendte? Hvorfor foretrækker de ofte unge kvindelige præster? Er det mon, fordi man håber ad den vej at kunne befæste sin magt, idet det formodes, at det er lettere at styre og »opdrage« unge præster, særlig når de er af hunkøn? Det er

ikke altid agtelse for kvindens ligestilling, når der vælges kvindelige præster. Det kan lige så let være udslag af den groveste mandschauvinisme.

Jeg har taget nogle områder frem fra den danske kirkes hverdag for at vise, hvor tampen brænder. Forfaldet i vor kirke er ikke de enkelte kætterier. Kirken har altid levet med kætterier og dog stadig været kirke. Nej, forfaldet skyldes noget helt anderledes grundlæggende. Man har glemt inkarnationen, at kristendom er Christus præsens, inkarneret sakramentalt i historisk nutid, en historisk begivenhed, som er den samme dengang og nu, og som vi personligt inddrages i her og nu. Dette er apostolisk, fælleskirkelig, katolsk kristendom, og det er det, vi som højkirkelige vil fastholde vor kirke på.

Er det så lykkedes? Nej og atter nej. Vi har ikke haft den gennemslagskraft, som vi burde have haft. Fjenderne er os for stærke, og vi har ikke markeret os stærkt nok. Men jeg tror heller ikke, det er forgæves, at vi er her. Vi skal ikke tabe modet, men blot fortsætte ufortrødent.

Organisatorisk er der ikke så meget at berette. Året er gået sin gang med de sædvanlige aktiviteter: familielejr, kirkestævner og konventer. Der er afholdt 4 bestyrelsesmøder, hvor vi har taget os af de løbende forretninger. Her kan det nævnes, at statsskattedirektoratet har afslået vor ansøgning om at blive anerkendt som berettiget til at modtage gaver, der kan fratrækkes på selvangivelsen. For at opnå en sådan anerkendelse skal vore indtægter og vor formue overstige 50.000 kr, og det gør de ikke. Derfor kan jeg kun opfordre til at give mere, så vi snart kan blive berettiget.

Det skal også nævnes, at det storkobenhavnske konvent arbejder med et nyt forslag til dåbsritual, og at bestyrelsen opmærksomt følger arbejdet med en fri folkekirke, som præsterne Honoré, Skjerbæk Madsen og Behrens har taget initiativet til.

Siden sidste generalkapitel har vi kun udgivet 1 publikation: Ulsdal bog »Tjenesten ved alteret». Den opvejer til gengæld mange publikationer og kan stærkt anbefales – særligt til unge præster, der står ved begyndelsen af deres præstegerning. Vor præsentationspjece er kommet i et nyt oplag, men ellers er der ikke sket noget på den front. Dog må det tilføjes, at adskillige udgivelser er under forberedelse.

Til slut har jeg kun tilbage at takke for den tid, jeg har været formand. Det var en pionertid, som bestod i at opbygge vor organisation og give den et ansigt. Meget kunne sikkert være gjort anderledes og sikkert også bedre. Mit håb er dog, at jeg ikke har ødelagt for meget.

Som tidligere udtrykt, har jeg bestræbt mig på 2 ting: 1) holde sammen på den brogede flok af individualister – vi har alle ret til at være her med hver vore synspunkter, og 2) bringe vort anliggende ud i vor kirke. Det er mit håb, at en kommende formand vil arbejde for noget af det samme.

En særlig tak vil jeg rette til de bestyrelsesmedlemmer, jeg har arbejdet sammen med i de forløbne 4 1/2 år. Trods undertiden skarpe meningsudvekslinger har vi haft et fortrinligt samarbejde, hvor venskab og solidaritet har præget vort forhold.

Olav Fog

DE HOLDT FAST VED BØNNERNE – EN MEDITATION

DE er i »salen ovenpå». De har hørt Herrens ord: »I vil blive døbt med Helligånd om ikke mange dage» og »I vil modtage kraft, når Helligånden er kommet over jer». Herren er opstegen til Himlen. De har hørt englenes ord: »Denne Jesus, som er blevet taget bort fra jer til Himlen, vil komme igen på samme måde, som I har set ham drage til Himlen».

Der er Maria og apostlene, kvinderne, som var fulgt med fra Galilæa, og Jesu brødre: Jakob, som Herren havde vist sig opstanden for og som blev biskop i Jerusalem, Joses, Simon og Judas (alle Josefs sønner af første ægteskab). De er samlet »i dyb enighed og stadig bøn». Enige om at den himmelfarne er deres liv. Samlet i stadig bøn om Helligånden, Talsmanden, Kraften fra det høje, idet de overvejede Jesu ord og med forventning så hen til hans løfter.

Det første svar på bønnen er udfyldelsen af den tomme plads efter Judas: Her-

ren selv udpeger Matthias. Han sidder nu blandt de andre og er deres forsanger på Veni, Sancte Spiritus – kom, Helligånd, at opfylde dine troendes sjæl og sind, din kærligheds lue i dem lad frydelig brænde.

Nu er de der igen som så ofte før i løbet af de sidste halvtreds dage i nadversalen. De tolv, Maria og de andre. Det er blevet Pinse, høstfest og fest for lovgivningen på Sinai. Der er mange folk i byen – et mylder og en summen af mange forskellige tungemål. Alle jøder fra »udspredelsen».

Under bønnen om Helligånden, som Herren har lovet skal komme over dem og om hvis nødvendighed, de husker, han har talt: Ånden skal vejlede dem til hele sandheden. Han skal minde dem om alt hvad Jesus har sagt – under denne bøn har deres opmærksomhed samlet sig om Maria – de har sat en stol frem midt i deres kreds til hende. Johannes har bragt hende til sæde. Han der er repræsentan-

ten for dem, Jesus elsker, og som elsker ham; Johannes, til hvem Herren betroede sin mor. Den discipel, som han på sit kors overgav til sin mors omsorg. Herren Jesus har selv placeret Moder Maria midt i apostlenes kreds, midt i Kirken.

Under de seneste dages fælles bøn og beskæftigelse med Jesu ord, har Maria bidraget med alt det, hun har hørt og gemt i sit hjerte. Alt dette tager hun nu frem og overvejer det sammen med de andre. Overvejer – det vil sige gentager ordene langsomt, kærligt. Alt det, som er blevet sagt om hendes søn – lige fra den gang i Nazareth, da Herrens engel bragte hende det glade budskab, til hun stod under korset. Varsomt holder hun alle disse ord

om Ham, som blev kød, ganske som da Guds-Ordet tog bolig i hende. Og sådan har hun mindet sin søns apostle om, hvordan det gik til med hende, da Helligånden, den højstes kraft, overskyggede hende, og hun undfangede og fødte den hellige, Guds Søn, guddommeligt liv – dengang hun sagde ja til Gud.

Det har hun mindet dem om og fremhævet for dem, nu da de spørger hinanden: Hvordan skal det gå til? Hvordan skal Helligånden, Talsmanden, komme over os? Hvordan skal det gå til, at de, skønt deres Herre er borte, dog ikke skal efterlades »Faderløse»? Hvordan skal de få kraft til at udføre den opgave, som Jesus har givet dem?

Pinse

De, som »holdt fast«, opfattede ikke sig selv som »outsidere« i forhold til deres folkelige og gudstjenestelige sammenhæng. Tværtimod fandt de, at de repræsenterede det Guds-folk, som altid har været – og altid vil være. Det folk, hvori alle Guds kilder har sit udspring. Velsigelsen til alle folkene. »Det om Jesus fra

Værdigt er det til alle tider at lovsynge
Dig med rene stemmer,
Guds Søn, som giver liv;

R^x Hellige Maria, Guds Moder, bed for

os syndere nu og i vor dødstime.
 ✕ Se, jeg er Herrens tjenerinde.
 R Mig skø efter dit ord.
 ✕ Hil dig, Maria, fuld af nåde. Herren er med dig. Velsignet er du blandt kvinder og velsignet er dit livs frugt, Jesus.
 R Hellige Maria, Guds Moder, bed for os syndere nu og i vor dødstime.
 ✕ Og Ordet blev kød.
 R Og tog bolig iblandt os.
 ✕ Hil dig, Maria, fuld af nåde. Herren er med dig. Velsignet er du blandt kvinder og velsignet er dit livs frugt, Jesus.
 R Hellige Maria, Guds Moder, bed for os syndere nu og i vor dødstime.
 ✕ Bed for os, hellige Guds Moder!
 R At vi må blive værdige til Kristi forjættelser.
 ✕ Lad os bede:
 Herre, opfyld vore hjerter med din nåde, at vi, som på englens budskab har erkendt Kristi, din Søns menne-skevordelse, gennem hans lidelse og kors må føres til opstandelsens herlighed, ved samme vor Herre Jesus Kristus, din Søn, som med dig lever og regerer i Helligånds enhed, Gud fra evighed til evighed.
 R Amen.
 I forbindelse med denne bøn, som bedes morgen, middag og aften, kan kun een ting undre, at den ikke bedes med den største selvfølge af alle kristne. Vi behøver blot at holde os pinseikonen for øje og erkende vor egen placering inden for dens rammer. Vi vil slet ikke kunne lade være med at bede med. Det er Guds families sammenhæng, som bestemmer bønnerne — fællesskabet i stadig bøn. Det fællesskab, som også vi gennem den hellige dåb drages med ind i og som vi med glæde genkender og altid er deltage-re i. At være »i Kristus« er at have Maria til Moder og at være under den samme omsorg, som hun havde for sin søn her på jorden. Hvilken glæde!

Når vi ser os selv inden for rammerne af pinseikonen, opdager vi, at vi befinder

os omgivet af bøn, i en atmosfære af bøn. Det er derfor også herfra vi føres ind i samtalen med Herren, den personlige samtale og bøn.

Utallige er de brødre og søstre, som her giver vejledning og opmuntring. Tænk f.eks. på Don Camillo og hans samtaler med den korsfæstede om alle dagens og tidens små og store spørgsmål. Eller tænk på C. B. Hansen, der i forlægget til »Min Kirkebog« siger om bøn: »Hvis man tror på Gud og regner med ham, vil det være mærkeligt og meningsløst, om man ikke har noget at tale med ham om. Mange mennesker ynker sig selv over, at Gud er blevet borte for dem. De skulle vist have talt noget mere med ham. Forsømmer man at henvende sig til Gud, bliver han efterhånden uvirkelig eller fremmed for en. Beder og takker man ikke, glider Gud ud af ens betragtning, og man ender med at tilskrive sig selv goderne, heldet og redningen, og man tager selv æren derfor. Gud ved i forvejen, hvad vi trænger til og ønsker, men gider vi ikke tale med ham om det, er det ikke så gavnligt for os, om vi får det, som det vil være, når vi ved at bede om det gør os klart, at vi får det af hans hånd. Har De talt med Gud om noget idag? Hvis ikke, mon dagen så ikke havde formet sig anderledes, om De havde gjort det. Der er

noget, der hedder Tycho Brahes dage – dage, hvor man griber forholdet til andre forkert an, til tingene ligeledes, og ligefrem opsøger alle tilgængelige »spinatbede« for at træde i dem. Mon det er dage, hvor man har givet sig tid til at tale med Gud?»

Andre meget ældre søskende underviser os i samtalen og den vedvarende bøn gennem »Jesus-bønne«: Herre Jesus Kristus Guds Søn, forbarm dig over mig synder! (lad mig her blot henvise til en lille fin bog om den bøn: Wilfrid Stinissen, Jesusbønne. Den kan bestilles ved henvendelse til Grethe Livbjerg, Kollegievej 4, 2920 Charlottenlund).

Det er i kirkens fælleskab vi lærer at bede. Her gives og lægges bønnerne os i munden. Her lærer vi at formulere vore egne bønner, sådan som de kan det, der er med hvor tingene foregår! I nadversalen – i messen. Det er ved at nævne og gentage omhyggeligt, kærligt, alle Herrens velgerninger og ved at se os selv og vor egen sammenhæng i lyset deraf, at vi lærer bønnen i Jesu navn – og at holde fast ved den.

Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden ...

Hans Christian Christensen

»OG DE HOLDT FAST VED – BRØDETS BRYDELSE«

FKF's Landskonvent 12.-14. Maj 1983

VOR Bibeltext (Apost. Gern. II,42) er en Del af den ældste, korte Skildring af den første Kristenmenigheds Liv og fortæller, at Kirken fra sin første Dag har levet af fire centrale Ting, heriblandt af den saakaldte Brødets Brydelse. Hvad betyder da dette Udtryk?

Det leder af sig selv vor Tanke tilbage til Skærtorsdag Aften, da Jesus indstiftede den hellige Nadver: Da »tog han Brødet, frembar Takkebønnen, *brød det* og sagde: Dette er mit Legeme, som gives hen for Eder« (1. Kor. XI,24). Dette Jesu sidste Maaltid med Disciplene rummer Brødets Brydelse, fordi det er det jødiske Paaskemaaltid, og fordi han ifl. dettes Ritual som Husfaderen skal bryde Brødet – det Brød, om hvilket en af Jesu Samtidige, Pauli Lærer Rabbi Gamaliel siger: At Brødet spises under Paaskemaaltidet, »fordi vore Fædre blev udfriede af Ægypten«. Dette stemmer med Jesu egne Ord over Brødet. Thi Israels Udfrielse fra Trældommens Land er jo en Forud-Skeen af det, som imorgen, Langfredag skal ske ved Jesus: At han ved sin Offerdød paa Korset vil udfri hele Menneskeslægten fra Syndens og Fortabelsens Trældom. Derfor siger han her over Brødet: »Dette er mit Legeme, som gives hen for Eder«. Han omtolker ikke Paaskemaaltidet eller Brødet i det, men afdækker dets dybeste og egentlige Mening – den Mening, som det profetisk altid har haft – og siger ligeud med rene Ord, hvad dette brudte Brød er: At det er ham selv i hans Offerdød til Verdens Frelse – det er det Offer, som hans Kirke i al Fremtid skal fejre i den hellige Nadver og frembære for Faderen som det hellige Messeoffer.

At den ældste Menighed her straks efter Pinse holdt fast ved Brødets Brydelse, betyder altsaa, at den vedvarende holdt

Nadver og fejrede Messen. Og at det har været saadan i hele Urkirken, viser ogsaa andre Steder i Apostlenes Gerninger. F. Ex. XX,7: »Paa den første Dag i Ugen, da vi var samlede for at bryde Brødet, samtaledes Paulus med dem ...«. Her ser vi, at Søndagen allerede i 50-Aarene er bleven Nadverdagen, Messedagen. Og gaar vi smaa andre 50 Aar frem til Skriftet »Didache« kort før Aar 100, lyder her gentagne Gange Udtrykket »det brudte Brød« og vel at mærke som Betegnelse for Nadveren. Desuden staar her Ordet »Offer« sammen med Ordene om Brødet paa en saadan Maade, at her tydeligt er Tale om Messen med det hellige Messeoffer.

Her er for øvrigt en Sætning af særlig Vigtighed. »Didache« siger: At har nogen et Udestaaende med sin Næste, maa han ikke deltage i Brødsbrydelsen uden først at have udsonet sig med ham, »for at Eders Offer ikke skal besmittes«. Dette er jo næsten ordret Jesu egne Ord fra Bjergprædiken: At bringer Du Din Gave til Alteret og kommer dér i Hu, at Din Broder har noget imod Dig, da gaa først hen og udson Dig med ham og kom saa med Din Gave (Math. V,23f). Vel bruger »Didache« den græske Glose *thysia*, medens Jesus siger *daarón* og anvender Verbet *prosférein* (= frembære). Men begge Gloser betyder »Offer«. Og Forbindelsen *prosférein tó daarón* (= frembære Offeret) er et udpræget kultisk, gudstjerneligt Udtryk, der forudsætter et Alters Tilstedeværelse (»Naar Du bringer Din Gave til Alteret ...«). Jesus-Ordets Anvendelse i »Didache« viser saaledes, at dette Skrift tolker hans Ord i Bjergprædiken som handlende om Nadveren; og at Jesus selv kalder denne en Offerhandling – Ordet er jo da ogsaa ifl.

Bjergprædikenens første Vers talt til Disciplene; d.v.s. til Apostlene, der i første Omgang efter Pinse skal lede Kirken og forestaa Messens Fejring ved at frembære Messeofferet.

Men vi maa have endnu lidt Græsk. Thi vor Text siger, at »de holdt fast ved Brødets Brydelse». Her bruges i Grundtexten Verbet *proskarteréaa*. Forstavel sen her — *pros* — betyder »hos, ved, i» o. lign., men ogsaa »til Fordel for». Og Resten af Ordet har Betydningen »være stærk eller standhaftig, holde ud, rette Øjnene paa». Graver vi saadan ned i Ordets Bestanddele, fornemmer vi dets stærke, dynamiske, personligt engagerende Indhold og ser, at vor danske Bibels Oversættelse her — »holdt fast ved» — er for tam og ikke afdækker Fylden i det græske Ords Betydning. »Holdt fast ved» — det kan f.Ex. være dette: At jeg holdt fast ved min gamle Tandbørste, indtil kun Skaffet var tilbage, fordi jeg ikke gad købe en ny; ja, i Virkeligheden, fordi jeg ikke stod i noget personligt Forhold til den; den optog mig kun, naar jeg brugte den, og hang ellers som en død Størrelse paa sit Søm.

Anderledes med Verbet i vor Text. Vor Bibels Oversættelse her er ikke sprogligt forkert. Den afdækker blot ikke Ordets Fylde af det personligt bindende, det hjerteligt hengivne. Og Ordet er ogsaa vanskeligt at indfange i een dansk Glose. Det bør sikkert opløses i flere Gloser, der tilsammen gengiver dets stærke Indholdsfylde. Dette har Pastor Peter Schindler gjort i sin Oversættelse af Det nye Testamente. Han gengiver hele Verset saadan: »De beskæftigede sig energisk og vedholdende med Apostlenes Lære, holdt sammen i Trosfællesskabet og tog Del i Brødets Brydelse og i de rituelle Bønner». Her er det græske Verbum netop parafraseret ud i tre danske Verber og to Adjectiver, saa at Grundbetydningen kommer stærkt til Orde for hele Versets Vedkommende. Men skal vi give en Oversættelse alene for Brødsbrydelsens, for Nadverfejringens Vedkommende, maa vi

ikke glemme hele den Atmosfære af jublende Glæde, som prægede den urkristne Messe, og som tydeligt mærkes f.Ex. i »Didache». Og da kan følgende Oversættelse nok komme paa Tale: At de med hjertelig Hengivelse brød Brødet og med stor Glæde frembar Nadverofferet. Thi det var ifl. Bibeltexterne og Skildringen i »Didache» jo netop det, de gjorde. Og i Vendinger som de anførte maa derfor det parafraseres, at de »holdt fast ved Brødets Brydelse».

Men naar denne Text nu lyder blandt os i aften, er Hensigten hermed jo den, at som disse første Kristne gjorde, saadan skal ogsaa vi gøre. Ogsaa vi skal udfraden nu naaede Tydning af Textens Led »holde fast ved Brødets Brydelse». Hvordan skal vi gøre det?

Lad os først slaa fast, at her maa en helt ny og anden Nadverforstaaelse skabes i vor Kirke. En ny Nadvertheologi maa til. Vi maa igennem en tilbunds-gaaende og folkekirkeligt set omvæltende Nyorientering m.H.t., hvad Alterets Sakramente er i hele dets Fylde. Vi kan sige det saadan: At vi skal ikke mere »gaa til Alters», som den almene Talemaade lyder. Vi skal ikke længere kun gaa frem til Alteret og — efter at Præsten har bedt et Par korte Bønner og sagt lidt mere — deltage i et hastigt udført Maaltid, der paastaes at være det synlige Pant paa Guds Syndsforladelses usynlige Ord — som om det Ord behøver noget Pant og ikke staar fast nok i sig selv. Og vi skal ikke finde os i, at Flertallet af Præsterne udfører Nadverhandlingen, som om den kun var et Maaltid — at de udelader Sakramentets første og vigtigste Del, nemlig Nadverofferet, og ikke forud for Offermaaltidet udfører selve Offerhandlingen.

Den, der med Opmærksomhed har oplevet den oldkirkelige Nadver, som den idag udføres i den katolske Kirke baade i Østerland og i Vesterland, har tydeligt set, at Kirkens hellige Nadver er een stor Offerhandling, een stor Frembærelse til Gud af et helligt Offer, hvortil knytter

sig et Offermaaltid. Det er nemlig i Kirken, som det var i Jerusalems Tempel, og som det baade var og endnu er i de gamle hedenske Religioner: At Religion er Oftring; til Gudsdyrkelse hører et Alter, paa hvilket frembæres Gaver af forskellig Art — Ting, Planter, Dyr, ja, Mennesker — som ved at blive dræbt ofres til Gud. Dette er en fællesmenneskelig Selvfølge, som kendes overalt paa Jorden og gennem alle Tider — undtagen altsaa i den danske Folkekirke. Og naar dette saadan er bleven erkendt af alle Mennesker, maa det være en Del af det Guds billede, som Mennesket er skabt i ogsaa efter Syndefaldet. Det er en Erkendelse af Grundsandheden om Menneskets Forhold til Gud og om dets Plads i Tilværelsen — en Erkendelse, som ogsaa det syndefaldne Menneske ejer. Og denne Erkendelse — at Religion er Oftring til Gud — siger den sande Religion, Kristendommen *ikke* Nej til. Ogsaa Kirken hviler paa denne Erkendelse og faar gennem den sin Gudsdyrkelses Indhold: At ogsaa Kirkens Guds-tjeneste i dens Højdepunkt, den hellige Nadver er et Offer — nemlig Kesu Kristi Golgataoffer lagt i hans Gudsfolks Hænder og ved ham frembaaret af Gudsfolket for Faderen i Himmelen.

Det er herhen, den nødvendige Ny-tænkning om Nadveren maa føre os: At Nadveren ikke kun er Maaltid, men ogsaa og frem for alt er Offer. I sit lille Skrift »Formula Missae» 1523 — en Anvisning for, hvordan Messe og Altergang skal holdes i Kirken i Wittenberg — gennemgaar Luther den katolske Messes Liturgi Led for Led og flere Steder med voldsom Kritik. Da han naar til selve Nadverliturgien — den saakaldte *Canon Missae*, d.v.s. Messens uforanderlige Del — skriver han: Her taler jeg om »den forpjuskede og afskyelige Canon, der bestaar af manges Sump og Mudderpøl». Og han fortsætter: At gennem denne Del af Liturgien — denne »Vederstyggelighed», som han saa »smukt» udtrykker sig — »klinger og stinker næsten alt af Offer». Og midt i denne Offer-Mudderpøl er »Livets og Frelsens

Ord» — nemlig Indstiftelsesordene fra Skærtorsdag Aften — anbragt, *ligesom* i gamle Dage Filisterne erobrede Det Allerhelligste, Pagtens Ark fra Israelitterne og satte den ind i deres Tempel foran Afguden Dagens Billede (1. Samuelsbog IV-V). Derfor vil Luther nu saa at sige befrie Herrens Ark fra Fangenskab i de nye Filisteres = den katolske Kirkes nye Afgudstempel i Messens Canon. Han vil udrense alt, der klinger af Offer, og — som han siger med enhver revolutionær Reformators Naivitet — vende tilbage til »den oprindelige Renhed» og Enkelhed — som om den kristne Nadverliturgi nogensinde har været enkel og kortfattet.

Og saadan blev det saa indtil denne Dag i den Del af Kirken, der fulgte i Luthers Spor. Han lemlæstede den bibelske og oldkirkelige Nadver og gjorde ikke efter vor Text — han holdt ikke fast ved Brødets Brydelse. Thi dette Udtryk betyder jo ikke, at Jesus Skærtorsdag Aften knækkede Brødet i Stykker, for at der kunde blive nok til alle, som var med til Bords. Og Urkirkens Brødsbrydelse skete ej heller, for at enhver tilstedeværende kunde faa sin Bid. Nej, det brødte Brød i Jesu Haand er Nadveren som Offer. Brødet er ham selv — han, der jo sagde: »Jeg er Livets Brød ... jeg er det Brød, som er kommet ned fra Himmelen» (Johs. VI). Og dets Brydelse er hans Oftring af sig selv, af sit eget Liv paa Korset til Verdens Frelse. Brødet er Hvedekornet, som er til Føde, til Liv. Det brødte Brød er Hvedekornet, idet det lægges i Jorden og dør, idet det ofres. Thi ofres og dø maa det, for at det kan »bære megen Frugt» og blive til Liv for mange (Johs. XII). Hvedekornet er Jesus — dets Nedbrydelse i Jorden er hans Offerdød. Brødet i Nadveren er Jesus — dets Brydelse er hans Hengivelse i Døden, hans Offer af sig selv. Den hellige Nadver med Brødets Brydelse er derfor hans Offer, som altid er til Stede i hans Kirke, fordi han har skænket det til sit Folk som en Arv, der ikke skal mistes, som en Kapital, der aldrig kan bruges op.

At fejre Alterets Sakramente er at holde den Offerfest, som samler Guds Folk i Offerhandlingen og i Offermaaltidet. At holde fast ved Brødets Brydelse er at sige Nej til Luthers citerede Spottetale og arbejde paa, at den hellige Nadver i vor danske Kirke atter maa blive forstaaet og fejret og oplevet i hele dens bibelske og oldkirkelige Fylde. Naar vi saa vidt, vil vi ogsaa i vor Kirke genopleve den Glæde og Jubel, den ægte Feststemning, som præger alle de gamle Nadverliturgier, men som der saa ofte ikke spores noget til i en folkekirkelig Altergang.

Den rette Fejring af Brødets Brydelse er nemlig en Bryllupsfest. Allerede her passer de Ord i Aabenbaringsbogen: »Lad os glæde og fryde os og give ham Æren! Thi Lammets Bryllupsdag er kommen, og hans Brud har gjort sig rede ... Salige er de, som er budne til Lammets Bryllupsmaaltid» (XIX,7,9). Nadveren med Brødsbrydelsen peger jo fremad mod den store Dag, da ved Jesu Offer hele Verden er hentet hjem til Gud, hentet hjem til den Lykke at finde sin Identitet i Genforeningen med Gud. Derfor er Nadveren selv allerede et Bryllup, en Elskovshandling med den deri skeende Forening af Brudgommen Jesus og Bruden, hans Kirke. Det ved vore gamle Salmer: »Jesus, din dybe Forening at smage / længes og trænges mit Hjerte og Sind. / Riv mig fra alt, hvad mig holder tilbage, / drag mig i dig, min Begyndelse, ind». Og: »Saadan længes jeg med Smerte, / søde Jesus, efter dig. / Lad dig finde i mit Hjerte / overgiv dig dog til mig». Det ved de gamle Theologer — f.Ex. Sanct Bernhard: »I skal ikke undre Eder over, at baade fortærer Kristus os, og han fortæres af os, hvorved vi forenes tættere med ham ... Thi hvis jeg fortærer, men ikke selv fortæres, da sees han at være i mig, men jeg er ikke i ham». Og Lutheraneren Johann Gerhardt: »Kristus indstiftede dette Sakramente, fordi han attraaer paa det allertætteste at forene sig med os og os med sig».

Og det vidste de gamle hedenske Reli-

gioner, om end de ikke kendte Kristus og derfor havde deres egne Forestillinger. De fejrede »det hellige Bryllup» med Guden og Gudindens, Himmelen og Jordens Forening i den kultiske, kosmiske Elskov. De vidste, at som Religion er Offer, er den netop Offer til Elskov, til Menneskelivets Forening med Guds Liv. I Offerhandlingen og Offermaaltidet oplevede vore hedenske Forfædre den gensidige Forening mellem Menneske og Gud; den Forening, at Mennesket fortærer Gud, tager ham ind i sig, og at samtidigt Gud fortærer Mennesket, saa at det gaar ind i ham.

Det er denne Forening, der under en anden Form og paa et andet Plan sker i Ægteskabet mellem Mand og Kvinde, i Kønnenes Elskovscommunion. Og Kirken, der i sin hellige Bibel har optaget Elskovskvadet »Kong Salomos Højsang», betænker sig ikke paa at sætte denne ægteskabelige Communion i den tætteste Forbindelse med Kristi og Kirkens Communion. Ja, Kirken ser Mands og Kvindes Forening i Ægteskabet som et Afbillede af Kristi Forening med sit Folk, saa at Ægteskabets *communio carnis* bliver en Forlængelse af Nadverens *communio eucharistica*. I begge Tilfælde det samme: Den gensidige Forening; begge Parter Fortæring af hinanden og Gaaen ind i hinanden. At holde fast ved Brødets Brydelse er ogsaa at fejre Nadveren som saadan en Bryllupsfest og derfor fejre hele Messen med al den liturgiske Bryllupspragt, som ingen drømmer om at spare paa, naar Sofus og Sofie, der i aarevis har levet papirløst sammen, omsider bekvemmer sig til at blive gift. Det brudte Brød er Jesus Kristus selv i sit Offer, der vil tage os ind i sig og forventer ogsaa at blive taget ind i os. Skulde ikke det Favntag, den Elskov omgives af den højest tænkelige Glæde og den størst mulige Skønhed skabt af de ædleste Stoffer og af den rette, meningsfyldte Liturgi! Som det hedder i en Middelaldertext: »Intet er saa kraftigt til at drage Menneskets Hu til *Guds Elskov* som Guds Død,

fordi med den viste han os, hvor højt han elsker os. Elsker vi ej ham des hellere (altsaa ogsaa liturgisk), da gør vi ham megen Uret».

Det er bleven sagt som en haanlig Kritik mod Sakramentet, at vi Kristne er for Kannibaler at regne og udøver ækel Kannibalisme, naar vi holder fast ved Brødets Brydelse. Nu ansees Kannibalisme jo for noget meget primitivt og lavtstaaende. Og Kannibaler menes at være nogle skrækeligt forvildede og uciviliserede Hedninge, naar de sidder i en fjern Urskovsafkrog og gnasker deres dræbte Fjende eller deres døde Bedstefader i sig. Men dette er en helt forkert Opfattelse fremsat af blaserte, hovmodige Europæere, der *ikke* holder fast ved Brødets Brydelse. Thi bag Kannibalismen ligger den Tanke, at man ved at fortære, spise den Døde indoptager hans Livskraft og hans Sjæl i sig. Hans Død er ikke et Tab, noget negativt. Hans Livs Offer er ikke sket forgæves. Men gennem Fortæringen, Maaltidet gaar hans Liv ind i de Efterlevende og leves videre gennem dem. Ved den menneskeædende Handling sker den Forening, den Communion, som betinger Familiens eller Stammens fortsatte Eksistens.

Lad dette nu være saa meget, det vil, et Udtryk for saakaldt primitiv Religion og for en stærkt fysisk, materiepæget

Gudsdyrkelse! Vi maa dog fastholde, at holder vi fast ved Brødets Brydelse, ved Alterets Sakramente, da er ogsaa vi Kristne Kannibaler, og ogsaa vor Gudsdyrkelses Højdepunkt i den hellige Nadver er Kannibalisme. Thi vor Herre Jesus siger selv: »Hvis I ikke æder Menneskesønnens Kød og drikker hans Blod, har I ikke Liv i Eder. Den, som æder mit Kød og drikker mit Blod, har evigt Liv (nemlig mit Liv) ... Thi mit Kød er sand mand, og mit Blod er sand Drikke. Den, som æder mit Kød og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg bliver i ham ... Den, der æder mig, skal leve i kraft af mig» (Johs. VI,53 ff). Hvis ikke dette er Menneskeæderi; og hvis ikke denne den sande Kannibalisme, som al urgammel, hedensk Kannibalisme var Forudelsen om, er Kærnen i Brødets Brydelse — da lad roligt denne fare! Hvis denne fysiske Handling skal vige fra Kirkens Gudsdyrkelse; og hvis vi ikke mere frembærer helt fysisk vor Frelsers Offer i Messen — da er Ordet aldrig bleven Kød (Johs. I); da er Gud aldrig bleven Menneske, Guden aldrig bleven Fysik, Stof og Skaberen aldrig bleven Skabning. Og da har vi som Kirke, som Kristne, som FKF-Folk intet at leve for — og intet at dø og genopstaa paa.

Urban Schröder

OM DØDEN OG VORES BEGRÆNSETHED

VED dette så alvorlige emne kan man ikke andet end mindes og henvise til pastor Riishedes fine kronik derom i Kristeligt Dagblad den 10.3.84. Den begyndte med vore trøsterige dåbs- og begravelsesritual: »Løvet være Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi

opstandelse fra de døde». Her er Peter i sit 1. brev så helt i samklang med Paulus, når han i 1. Korinterbrev taler om, at hvis Jesus ikke er opstanden fra de døde, da er vi de mest elendige af alle elendige! Og vore prædiken »tant», illusion!

En samklang er også i Augustinus' ord i den lille sætning, han engang sagde til venner (alle vidste, at dødens adskillelse

forestod): »I, der har elsket mig så højt, se ikke på det liv, jeg nu har fuldendt, se på det, jeg nu begynder».

Dette er altsammen så styrkende, at vi let kunne gå hen og gå over gevind! d.v.s. gøre os faste forestillinger om det hinsides, faste forestillinger, som det slet ikke tilkommer os at have; det er vores smertefulde dødelige skæbne: på trods af opstandelsesvished at leve i det aldeles uvisse! Et lille digt siger noget om det, når to hinanden *meget* nære pludselig ikke mere synligt har hinanden, det er en moders digt *8 år efter*, at en tolvårig særlig begavet og særlig gudhengiven datter var blevet kørt over og døde – bevidstløs – en time derefter:

»Nu grædes der i Himlen / og her på denne jord, / for to, der elsker sammen / gør kun så vage spor./

I evighedens sandmark / forviskes let i vind / al glød og sjæletyngde: / fodspor af vore sind./

Se, HERRE, vind forvisker / for evigheden vort! / sig os, at vind og sandhav / har også Din hånd gjort. //»

M.h.t. at det ikke tilkommer os at gøre os faste forestillinger om det hinsides, er det også altid godt at huske på den lille munkehistorie: To munke, særlig gode venner, havde talt meget om, ja, år igenem fordybet sig, hvordan det mon var derovre i det hinsides. Sluttelig lovede de hinanden: den, der dør først må bede om lov til at kunne fortælle, hvordan der er »derovre». Gud tillod, at ønsket opfyldtes, og den, der var gået bort, viste sig i drømme for sin ven. Men han sagde bare ordene: »totaliter aliter».

Hvor skal vi så fly hen, når døden griber hårdest ind i vort liv? teoretisk ved vi det altsammen som kristne. Men selv de store oplevelser (der er *virkelige* nok) af, at opstandelsesverdens kræfter kan strømme ind i vores liv og styrke os, så vi nu og da havde ubegribeligt mange kræfter, også oplevelser af Kristi næsten håndgribelige nærvær i vores liv, hvor Han nyskaber os og alt vores, – alle sådanne store øjeblikke, der jo også bar bår-

de en Peter, en Paulus og en Augustins udtalelser, alle disse virkelighedsoplevelser *kan* blegne og ligesom forsvinde ud af vores liv, når vi lammes af sorgen og af adskillelsens smerter. Da bliver de ord, der formår at trøste og at bære os, yderst beskedne, bare måske et lille vers, som det tyske (forfatter?):

»Was du verlorst, hat ER gefunden, / du findst bei IHM, was du geliebt, / und ewig bleibst mit dir verbunden, / was SEINE Hand dir wiedergibt».

Endnu en hjælp må ikke forblive uudtalt her: nærværet, samværet med den, der toges fra os ved at udsige velsignelsens ord: »Herren velsigne os og bevare os, Herren lade sit ansigt lyse over os og være os nådig, Herren løfte-sit åsyn på os og give os fred!»

I adskillelsens smerte gælder det nok, som så mange op igennem tiderne har bevidnet, tavst og ordløst at holde ud. At være stille og åben i denne Guds hjem søgelse, åben, ikke over for verden og de mange egne tanker, men stille og åben overfor GUD.

Men huskes skal også de meget gamle råd og erfaringer om, at vi *ikke* må belære de bortgangne med altfor hed jordisk længsel! Selv vore gamle middelalderlige folkeviser veed derom (»Åge og Else»). Det er, som om disse vore bortgangne, os så inderligt kære, behøver deres bevægelsesfrihed, deres uafhængighed af os. Måske især i den første fase af adskillelsen. Og vi, der blev tilbage i livet, har jo også nu ligesom dobbelt nok at gøre med at udleve vort eget og dertil det, den anden ikke nåede – såvidt sådan rolleudskiftning ind i de levendes rækker er mulig. Det er nok beskedent, hvad vi her kan overtage af hinandens. Og det kan jo også være, at GUD selv satte punktum for den bortgangnes liv.

Dette var mere eller mindre om adskillelsen fra dem, adskillelsen ved døden, fra dem, vi hørte og *hører* sammen med.

Ja, for de er der jo stadig. Det kan endog gives os, at samhörigheden udover graven momentvis opleves som en næ-

sten *naturlig* virkelighed, så at dette, at døden tager en af vore nærmeste bort, bliver vor stærkeste berøring og erfaring med den.

For enhver af os, der kom over den »bibelske alder» for et menneskeliv, ja, da også for alle jer andre, kan det være trøsterigt og godt at se på og meditere over nedenstående gamle palindrom:

Sator opera tenet (Sædemanden – Gud Skaberen – opretholder sine værker).

Til min 80-årige fødselsdag fik jeg af en kreds af unge venner bogen »Aftenstjernen» af Dea Trier Mørch. Jeg læste den og fik indblik i, *hvor* svært det er – både i livet og overfor døden – når man er for stolt til at modtage kristen hjælp.

Ja, måske er man sådan indrettet, eller livet har formet én sådan, at man ikke *kan* finde tilgang. Nok er vort folk alt i alt afkristnet i alle dets forhold og vaner, men søndagsklokkerne ringer dog stadig, og Kirken i dens forskellige former byder så hjerteligst indenfor. Ja, det var *tung* læsning.

Men den lader vel også tak stige op ud af det dybe, for at det gaves én at klamre sig til GUD i KRISTUS. Og at livshjælp og livsglæde er så let at finde; i »bare» bøn og læsning og lovsang, lovsang i egen stue som i kirken derhenne på hjørnet.

Dog må den tunge lektüre ikke glemmes. Det var jo ikke så godt, hvis man som farisæeren, der stod dér ret nær alteret inde i helligdommen, slet ikke mærkede, at der også var en »anden slags mennesker», der søgte GUD.

Slutte vil jeg med at prøve på at oversætte ud af en for nylig udkommen bog på Herder-Verlag i Tyskland. I denne vidunderlige lille bog, der hedder »Aus ganzem Herzen hoffen, ein Lesebuch für Christen», står digte af nuværende pave Johannes Paul den 2. Derudaf:

»... I denne vældige udstrækning, i denne vidde, i denne verdens mest fuldkomne dimension er DU,

og her der der en mening med mig, / en mening med min falden ned i graven og med min gennemgang igennem døden.

Og nedbrydelsen, der gør til støv, hvad uigentageligt var atomers opbygning, alt dette er en lille del af DIN Passah. / Jeg vandrer altså hen ad denne jords smalle fodsti og tryllebindes af Dit åsyn, som denne verden tilhyller for mig. / Og dog er Døden en erfaring om endegyldigt, om noget, der har en ende og som indeholder tilintetgørelse. / I håb udriver jeg mit jeg, – ud af tilintetgørelsen, jeg *må* ud-rive det for at blive uden for tilintetgørelsen, oven over tilintetgørelsen. / Sådan kæmper jeg med mig selv / og kæmper sammen med de mange mennesker om håbet. / Håbet i forgængelighedens spejl gengiver os intet, / kun Din Passah, / DIN gennemgang.

Når jeg sætter mit eget jeg ud over Døden og river det ud af tilintetgørelsen, så fordi det er indlemmet i Dig, indlemmet i legemet, der udøver sin magt på alt menneskeligt, og som vil tage mit jeg ud af min død for at opbygge det på ny, – i et andet omrids, – hvor min sjæl og mit legeme hører helt sammen. / Og sjælens væsen, der støttede sig til jorden, skal endegyldigt støtte sig til Ordet. //

At HERRENS genkomst og en dommens dag ud af sin VIRKELIGHED *bevirker* og *påvirker* enhver kristens indstilling både til livet her og til døden, må

sluttelig heller ikke forblive unævnt.

En særlig oplevelse var der for alle os mange deltagere på den evangeliske kirkedag i Leipzig. Det var før den 13.8. 1961, altså før muren skilte Øst- og Vesttyskland.

Vi var overvældende mange mennesker sammen som bekendende kristne i en udpræget kristendomsfjendtlig stat (det var under Stalin). Af de opstillede emner havde ét samlet aldeles uventet mange deltagere, det var emnet benævnt som: »Trosartikelens glemte sætning». Vi blev i denne gruppe så mange, at de ateistiske myndigheder tilsidst måtte stille os deres fornemste og største hal til rådighed til en åben diskussion, den var mulig

via højtalere i den kilometerlange hal – og hvilken diskussion! den gik hen og blev til *samtale!* Og hvor vi lægfolk var dem, man ville tale med, ikke præsterne, »disse sjælefunktionærer!» Og hvad var mon så denne trosbekendelsens glemte sætning, som man sådan sluttede op om? »Hvorfra Han skal komme at dømme levende og døde». Ud af det dybeste, og når vi har det tungt som kristne og er helt eller halvt truet på livet for den kristne tros skyld, da angår dette udsagn os mere, end vi under borgerlige, fredelige omstændigheder tænker muligt. Og dette udsagn bliver til en forjættelse.

Margit Deckert

LÆST

Salmer og kirkeviser til brug ved børne- og familiegudstjenester. P. Haase & Søn Forlag 1984. 200 sider. 69,- kr.

KOMMISSIONEN Børn og Kirke har udgivet denne sangbog. Det er en kommission, nedsat af de folkekirkelige børne- og ungdomsorganisationer med biskop Henrik Christiansen som biskoppernes repræsentant. Denne sangbog skal naturligvis ikke anmeldes af en gammel præst, og endnu mindre af en teologisk professor, men den skal vise sin eksistensberettigelse ved sin brug. Vi skal blot nøjes med at glæde os over, at man tager spørgsmålet om børn og kirke op, for vi må vist i ærlighed sige, at vor gudstjeneste ikke er børnevenlig. Selv for os voksne kan den virke stiv og kedelig!

Den kalder sig Kirkeviser og forklarer ordet sådan: »Det er hentet fra Sverige og betegner en ny type sange, som ikke er kirkesalmer i traditionel forstand, men

heller ikke åndelige sange. Kirkeviser skildrer Guds handlen i nutiden, ofte ud fra en gendigtning af de bibelske fortællinger».

Det betyder, at denne sangbog er meget svensk-præget. Det havde været godt, om man også havde set hen til Norge. Kirke departementet udgav i 1981 et vidunderligt forslag til en ny norsk salmebog. Holger Lissner, som er en hovedkraft for den nye sangbog, har anmeldt det norske salmebogsforslag i Kristeligt Dagblad den 18. juni 1983 og siger her rigtigt: »Komitéen har søgt, som vel den første salmebogskomité, at tage hensyn til, at børn er fuldgældige medlemmer af menigheden, og at der mange steder holdes børne- og familiegudstjenester. Der er derfor i forslaget medtaget en række salmer, som særlig egner sig til børn, og disse salmer er markeret i forslaget med en stjerne. Også her har vi danske noget at lære af dette forslag. For når en kirke

er så glad for barnedåben, som vores kirke er, så må det også få konsekvenser for kirkens salmebog».

Kirkeviser er vel kommet så tidligt, at den ikke har kunnet høste erfaringer fra Norge, men vi beder om, at kommissionen ved en senere udgave lærer af Norge, hvordan man kan finde salmer til børn, uden at de absolut skal være poppede og ekstremt moderne.

Det er ikke det vigtigste at kritisere sangbogens mangler, men at glæde sig over det forsøg, der her er gjort. Og med den mangel på bibelkundskab, som præger det danske folk, må vi glæde os over de bibelske gendigtninger. Som Grundtvig tog kampen op mod sin tids rationalisme ved at skrive bibelske sange, sådan må vi også i dag synge Bibelen ind i bør-

nene, men på vor tids sprog. Og måske kan voksne også trænge til at synge med.

Sangbogen falder i tre dele, først 33 salmer om gudstjenesten, indledt med lovsangviser, så et afsnit om kirkeåret, hvor nr. 40 til 57 er »Jesus-fortællinger», og til sidst menneskelivet med underafdelinger, der er typisk for vor tid, og måske også for vore børn: Det onde, angst, tvivl, tro og håb, fællesskabet, aften. (Men hvor er morgensangene henne? Hører de bare hjemme under gudstjenesten?).

Prøv den! Den er det værd. Og så kan der på grund af erfaringerne komme en ny børnesangbog og vel også være noget, som en kommende salmebog kan bruge.

Tage Lunn

KALENDEREN

Søndag den 2. september i Åbyhøj Kirke og sognegård. Højkirkeligt stævne i Århus Stift. Kl. 14.00 højmesse ved Carsten Harder, prædiken Tage Lunn. Kaffe. Foredrag ved professor dr. jur. Robert Bech om bøn. Aftensang i kirken.

16.-20. september: retræte for mænd hos Mariadøtrene i Kollund.

29.-30. september afholder Kirkelig Samling årsstævne i Vigerslev Kirke, København. Emnet for mødet er: Hvordan overlever kirken? Foredraget lørdag aften er henlagt til Bethesda, idet Børre Knudsen skal holde foredrag her kl. 19.30.

Lørdag den 17. november, Fællesskabet Kirkelig Fornyelse afholder kirkedag i Betlehemskirken, København med følgende program: Kl. 14.00: Messe. Herefter foredrag af pastor Geertz-Hansen om »Kirkens Klokkringning». Kl. 17.00: Vesper.

HAR DE BETALT ABONNEMENT FOR 1984?

Hvis ikke, kan De hjælpe vor økonomi ved at indbetale Deres restance snarest.

Postgiro nr. 2 08 81 42
Fællesskabet Kirkelig Fornyelse
Kassereren
Carit Etlarsvej 5,1.
1814 København V.

(Abonnements- og kontingentsatserne: se bagsiden!)

1700 HR-PASTOR
KNUD CHRISTENSEN
KIRKEGADE 9
3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst *Knud Christensen*,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 02-31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*,
Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*,
Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk.
Pastor *Poul Ulsdal*,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*,
Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj.

Ekspedition:

Bladet koster 60 kr. årligt i abonnement, — for studerende 40 kr. årligt. Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE, organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 — Postgiro 2 08 81 42.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst *Poul Exner*,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Telefon 02-62 28 38.

Bestyrelse iøvrigt:

Søster *Karen Bagge*,
Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Olav Fog*,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Sygeplejerske *Anna Hansen*,
Solvangsvej 26, 8400 Ebeltøft.
Organist *Axel Madsen*, kasserer,
Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 190 kr. Studerende og pensionister betaler 80 kr. for enkelt medlemskab. Pensionistægtepar 95 kr.

INDHOLDSFORTEGNELSE

NR. 4 — SEPTEMBER 1984 — 27. ÅRGANG

<i>Erling Utne</i> : Menighetens ansvar for forkynnelsen	65
<i>Olav Fog</i> : Inkarnation	68
<i>Hans Christian Christensen</i> : De holdt fast ved bønnerne — en meditation	74
<i>Urban Schrøder</i> : »Og de holdt fast ved — brødets brydelse»	79
<i>Margit Deckert</i> : Om døden og vores begrænsethed	83
<i>Tage Lunn</i> : Læst: Salmer og kirkeviser til brug ved børne- og familiegudstjenester	86
Kalenderen	87